

Skovdyrkeren

Nr. 82 - juni/juli 2022

ØERNE

Gode råtræpriser:
**Landmand skover og
tynder i 30 hektar**

Skovbranchen
på Christiansborg

Ny rapport
frikender skovflis

Certificering er
det nye sort

SKOVDRKERNE

Ny rapport om flis	2
Kort nyt	3

Skovbrug med store naturværdier	4
Peter er klar til landbruget	8
Ny skov i Struer	9
Politikere fik input om skov	10
Rødel skal vækste på høj jordbund	12
Naturen var til debat	16

Certificering er det nye sort	18
Egen pryder Folketinget	21

Forsidebilledet: Den sydjyske landmand Knud Sejer Sørensen, Vamdrup, benytter sig af de solide priser på råtræ. En lille remise af 40-årige nordmannsgran bliver nu skovet som en del af en større skovning. I alt skoves og tyndes 30 hektar. Foto: Jens Mathiasen

Brugen af flis til energi er vigtig for den grønne omstilling, mener Partnerskabet for Ansvarlig Biomasse.

Ny analyse punkterer myte om flis

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Flis er et restprodukt – og brugen af flis til energi støvsuger ikke skoven for dødt ved og biodiversitet. Det er nu dokumenteret i en ny analyse, skriver Partnerskabet for Ansvarlig Biomasse i en kronik, som er bragt i Altinget 5. maj.

Analysen gør op med den udbredte fortælling fra grønne organisationer om, at brugen af træbiomasse skulle ødelægge natur og biodiversitet i de danske skove. Et synspunkt, som er udbredt i debatten og ofte bliver brugt som argument for at stoppe brugen af flis i den danske energiforsyning.

Størstedelen har ingen negativ påvirkning

Partnerskabet har samlet data om den danske træbiomasses type og oprindelse og konkluderer på den baggrund, at langt størstedelen af den danskproducerede træbiomasse til energi ikke påvirker biodiversiteten negativt.

- Et notat udarbejdet efter principperne i et europæisk metastudie fra EU-Kommissionens Joint Research Center viser, at langt hovedparten af den danske skovflis - mere end 80 procent - stammer fra bevoksnings- og projektyper, der ikke påvirker biodiversiteten negativt. Det er for eksempel skovflis fra nåletræ og tynding af

unge bevoksninger, oplyser Michael Sheedy Gehlert, skovrider ved Skovdyrkerne Vest.

Han er medforfatter af kronikken sammen med Anders Frandsen, direktør i Dansk Skovforening og Steen Vincens Riber, divisionsdirektør for skov i HedeDanmark.

Ifølge analysen består to tredjedele af den danske træbiomasse til energi af nåletræ, der generelt anses for at have meget lille eller ingen betydning for biodiversiteten.

Den resterende tredjedel kommer fra løvtræ, der omvendt tillægges stor betydning for biodiversiteten. Det afhænger dog meget af, hvilke typer bevoksninger løvtræet kommer fra.

- Her anerkendes det, at det vil gavne biodiversiteten, hvis niveauet af dødt ved kan hæves i de ældre løvtræbevoksninger. Det foreslås derfor, at der laves en målrettet indsats netop her. Det kan være i form af en tilskudsordning, der tilbyder at kompensere skovejere for at spare dødt ved op de steder, hvor det virkelig batter, siger Michael Sheedy Gehlert. Læs hele analysen her: bit.ly/flis-til-energi.

Scan koden med din telefon og læs hele analysen.

Udgiver: De Danske Skovdyrkerforeninger
Parallelvej 9A, 8680 Ry
www.skovdyrkerne.dk
Ansvarshavende redaktør: Kristian Gernow
Redaktør: Jens Mathiasen / jma@skovdyrkerne.dk

Layout: Landbrugsmediernes
Tryk: PE Offset A/S – ISSN 2445-785X

Skovdyrkerne hjælper Klimaskovfonden med at plante skov

For nyligt blev de første 500 træer i Klimaskovfondens første skov plantet. Det hjalp Skovdyrkerne med.

- Det første spadestik foregik ved et åbent arrangement, hvor mange var mødt frem. Vi hjalp med plantningen, og vi leverede planterne til arrangementet, siger Rasmus Stengel Hansen, skovfoged ved Skovdyrkerne Øerne.

Arrangementet foregik nær Sakskøbing i Guldborgsund Kommune. Her bliver der rejst skov på cirka 15 hektar, mens i alt 10 hektar bliver udlagt som lysåben skov og natur med græsning på Den økologiske Besøgsgårds area-ler i Sakskøbing.

Senere på sommeren kommer hele projektet i udbud, og Skovdyrkerne Øerne afgiver bud på opgaven, oplyser Rasmus Stengel Hansen.

Projektet er det første af en række, som skal accelerere klimaindsatsen i Danmark. Klimaskovfonden skal nemlig rejse skov og udtage lavbundsjord over hele landet.

Der var stort fremmøde ved Klimaskovfondens første spadestik i Guldborgsund Kommune, hvor Klimaskovfondens formand, Kirsten Brosbøl, talte. Foto: Klimaskovfonden.

Det fremgår af en pressemeddelelse fra Klimaskovfonden.

I fondens første ansøgningsrunde er der givet tilsagn til 17 kommuner om etablering af 24 nye skove og et stort lavbundsprojekt.

Klimaskovfondens første ansøgningsrunde har været målrettet kommunerne. Senere på året åbner den første ansøgningsrunde for private lodsejere og andre. Samtidig åbnes mulighed for indbetalinger til fonden.

Stor interesse for skovrejsning

Skovdyrkerens nye webside skovrejsning.dk bliver flittigt besøgt af interesserede lodsejere. Websiden indeholder viden om skovrejsning lige fra ansøgning til den praktiske udførelse.

Den viden efterspørger mange. I løbet af de første par måneder har flere tusinde interesserede besøgt skovrejsning.dk, og flere end 150 potentielle nye skovejere har sagt ja tak til at blive kontak- tet af en skovfoged.

På websitet kan man blandt andet blive klogere på tilskuds-berettiget skovrejsning på landbrugsjord. Man kan læse om Skovdyrkerens historie og aktivi- teter og følge med i de seneste skovrejsningsprojekter.

Der er også informative vide- oer om, hvordan en skovrejsning foregår - lige fra ansøgningsar- bejdet, til træerne er kommet i jorden.

Send gerne linket til skovrejs- ning.dk videre, hvis du kender nogen, der gerne vil rejse skov.

Ny bog viser klimavenlige byggerier

Foreningen "Træ i Byggeriet" har lanceret en ny designbog med titlen: "Inspiration til fremtidens byggeri". Bogen har til formål at inspirere byggebranchen og ikke mindst landets arkitekter med et hav af forskellige byggerier i træ eller træbaserede produkter.

- Træ er en fornybar ressource, som der bliver mere og mere af. Faktisk viser de seneste tal, at selvom mængden af høstet træ i Europa er steget støt siden 1990, så er skovvæksten steget væsent- lig mere. Det betyder, at vi både i Danmark og i Europa kan høste langt mere træ, end vi aktuelt

gør. Der ligger således et kæmpe uudnyttet potentiale, som vi kan indfri helt uden at skade skovene, så længe de forvaltes bæredyg- tigt, fortæller formand for Træ i Byggeriet, Martin Tholstrup i en

pressemeddelelse.

Den nye bog er på 300 sider og består af 67 inspirationsbyg- gerier fra foreningens medlems- virksomheder, der alle har træ og træbaserede produkter som hovedaktivitet.

Byggesektoren står for mere end 30 procent af den samlede CO₂-udledning i Danmark. Derfor er det vigtigt at sætte fokus på klimavenlige byggematerialer, hvor blandt andet træ har en unik evne til at reducere et byggeriets CO₂-aftryk.

Bogen kan findes og læses online på www.traeibyggeriet.dk.

Ny skovbegravelsesplads i Nordjylland

Skovejer af Mette Glarborg har oprettet skovbegravelsesplads i Øland Skov ved Brovst i Nordjyl- land.

Skovbegravelsespladsen på Øl- and er den første nord for Limfjor- den. I alt bliver tre hektar taget ud til begravelsesplads, oplyser Mette Glarborg til TV2 Nord.

Der er udpeget 137 træer, som

alle skal benyttes som gravplad- ser. Ved hvert træ er der plads til mellem 12 og 30 urner.

Begravelsespladsen har længe været Mette Glarborgs ønske, og nu har både Kirkeministeriet og Jammerbugt Kommune givet tilladelse.

- Den største glæde er at kunne give. Nu har jeg givet folk mulig-

heden for at komme ud i skoven. Det betyder meget for mig, hvis jeg kan være med til at gøre noget godt for andre, siger Mette Glarborg til TV2 Nord.

Begravelsespladsen blev officielt indviet for nyligt og 40 personer har reserveret plads.

Sydjysk landmand har et helt særligt fokus på naturværdier og skov

Den sydjyske landmand Knud Sejer Sørensen er planteavler med godt og vel 500 hektar. Natur og jagt har altid ligget hans hjerte nær. Gårdens 50 hektar skov drives forstligt, og der er altid fokus på at forbedre jagt og naturværdier.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Græsset i midterrabbatten smyer sig lige akkurat under bilen, som langsomt triller ned ad en bakket markvej.

- Det er første gang, vi kører i personbilen herude, men det skal nok gå. Det er jo usædvanligt tørt i foråret, siger Knud Sejer Sørensen, imens han styrer bilen ned igennem terrænet med store lysegrønne kornmarker til begge sider.

Terrænet er varieret, og udsigten ud over markerne suppleres af lavninger, læhegn, remiser og små skovområder.

- Som du kan se, er ejendommen her ikke snorlige i landbrugsmæssig forstand. Vi driver effektiv konventionel planteavl, men vi har altid prioriteret at pleje og bevare naturværdierne, siger han.

- Faktisk er vi nok lige så meget naturforvaltere, som vi er landmænd. Vi nyder vores skov, og vi elsker jagten og naturen, supplerer hans kone Anette fra bagsædet.

For enden af markvejen gør Knud Sejer Sørensen holdt ved et mindre skovområde.

Her er en sort skovningsmaskine i gang med at skove en halv hektar blandet sitka og rødgran.

Planteavl og skov

Bramdrupgård ligger ved Vamdrup. Knud Sejer Sørensen har ejet og drevet den frem til 2020, hvorefter der blev gennemført generationsskifte med sønnen Peder Sejer Sørensen.

Familien har valgt at benytte sig af de fornuftige priser på råtræ. Der bliver nu skovet 40-årige nordmannsgran i en lille remise. Det er ikke den højeste træekvalitet, men i det nuværende marked kan det afsættes som råtræ til fornuftige priser.

Familien Sejer Sørensen nyder naturværdierne. Fra venstre er det sønnen Peder. Derefter ses Anette og Knud Sejer Sørensen.

Landbruget drives med godt og vel 425 hektar planteavl. Landbrugsdriften har været familiens levebrød i generationer.

Der bliver dyrket fremavlskorn og græsfrø på markerne. Jordtypen varierer fra lette sandjorde med vanding til stiv lerjord.

- Det er kun planteavl. Vi har ingen husdyr – kun det fritgående hjortevildt. Men de er også nemmere at passe, indskyder Knud Sejer Sørensen.

Knud Sejer Sørensen overtog Bramdrupgård fra sine forældre, og han har udvidet og udviklet den igennem årtier. Når det har været muligt, har han og konen også tilkøbt skovarealer.

- Vores 50 hektar skov består derfor af en række mindre skove. Det er typiske bønderskove, som i årevis har leve-

ret brænde til gårde og husmandssteder. Bevoksningerne er blandet løv og nål, og igennem årene har de ikke altid været drevet forstligt optimalt. Det vil vi gerne sætte mere i system, siger Knud Sejer Sørensen.

Han har en helt særlig kærlighed til naturen på Bramdrupgård. Strategien er at dyrke skoven forstligt, så der er økonomi til at forbedre og udvikle skovens natur og værdier. Det sker i samarbejde med Skovdyrkerne Syd.

- Skovdyrkning har jeg altid fundet spændende. Der er ikke de store penge i det. Men hvis skoven kan levere et afkast, som betyder, at vi kan forbedre jagten og naturværdierne, så er det ganske udmærket for os, siger Knud Sejer Sørensen.

Største skovning i årevis

I det lille skovområde fortsætter skovningsmaskinen med at vælte store 40-årige sitka- og rødgraner.

Skovdyrkernes skovfoged, Jens Venø Kjellerup, har overblikket.

- Vi laver stokke på 5,90 meter og 3,90 meter til eksport. Derudover laver vi 2,43 meter stokke, som vi afsætter til Ribe Savværk. Her bliver træet til paller, fortæller Jens Venø Kjellerup.

Han forklarer, at den yderste stok ryger i flisbunken sammen med toppen.

- Nogle fagfolk ville måske vride en ekstra 3-meter pind ud af toppene. Men det giver dyrere oprydning. Når vi vælger at lade den yderste tynde stok i toppen gå med i flisbunken, handler det om, at vi på den måde får ryddet arealet billigere for-

Skovdyrkerne Syds skovfoged, Jens Venø Kjellerup, har passet skoven og rådgivet familien Sejer Sørensen i mange år.

ud for genplanting, siger han.

Skovningen er sidste del af et samlet nåleareal på cirka 1,6 hektar. Første del blev skovet for 4-5 år siden.

- Dengang valgte vi at bide skovningen over i to. Vi ville vente på, at den nye generation var vokset tilstrækkeligt op til at give skjul til hjortevildtet. Derfor tager vi nu sidste del af arealet, siger Knud Sejer Sørensen.

Han tilføjer, at området er et af de mest populære skjul for ejendommens rige bestand af dåvildt. Flere end 100 stykker dåvildt holder til på ejendommen.

Code priser på råtræ

Den aktuelle skovning på Bramdrupgård er en del af en større skovning.

- Det her er faktisk den største samlede skovning i min tid på Bramdrupgård. Der vil blive tyndet og skovet arealer på samlet set 30 hektar, siger Knud Sejer Sørensen.

Familien har valgt at benytte de gode priser på råtræ.

- Lige nu kan vi sælge alt nål til fornuftige priser. Eksempelvis skover vi nu også en mindre remise, som oprindeligt var lagt

ud som en lille juletræsplantage. Det er 40 år siden. I mange år har den stået som en alt for åben og grovgrenet remise af nordmannsgran. I det nuværende gode marked kan den slags sælges til gavntræ. Derfor har vi valgt at gøre det, siger Knud Sejer Sørensen.

Næste forår bliver der genplantet med sitka, og vildtet kan se frem til bedre skjul, når de nye træer er vokset til.

Jagt har førsteprioritet

Jagt har altid været den helt store interesse for Knud Sejer Sørensen. Han fortæller, at han har gået på jagt stort set siden, at han kunne gå.

Derfor har sådan noget som at leje jagten ud aldrig været på tale.

- Nej, nej. Så skal det godt nok blive virkelig skidt at være landmand. Jagt er vores pusterum og familiens samlende interesse, siger han.

For otte år siden var han og konen Anette primusmotor i at oprette Kolding Hjortelaug. Det er et frivilligt initiativ, som er startet op for at sikre bestanden af dåvildt og skabe balanceret afskydning.

- For nogle år tilbage var der faktisk

ikke dåvildt her i området. Men det lykkedes os via fredninger at få skabt en bæredygtig bestand. Der er i dag så mange dyr i området, at der nu er lokale jagttider på dåvildtet hernede, fortæller Knud Sejer Sørensen.

Orkanen smadrede alt

På vej rundt i skoven viser Knud Sejer Sørensen bevoksningerne frem. De er unge. Bøg, ahorn og eg er dominerende og indimellem står der arealer med sitka og rødgran. Kun i randen er der ældre træer.

- Som du kan se, regner vi her i området med et før og et efter 3. december 1999. Alle bevoksninger over 10 meters højde blev revet fra hinanden, da orkanen i 1999 rasede. Løvtræerne knækkede og nålebevoksninger lå kastet omkuld, som knækkede mikado-stænger. Alt blev smadret, siger Knud Sejer Sørensen, som sender tankerne tilbage til morgenen ef-

Ahorn selvsår sig villigt på flere arealer i skoven, hvor den står side om side med bøg. Men kvaliteten skal være god, og det skal helst stå på høj, veldrænet jord. Her er kvaliteten for dårlig og skovfogedens anbefaling er at rydde det.

ter orkanen.

- Den morgen var du godt nok ikke i så godt i humør, indskyder Anette Sejer Sørensen.

Familien måtte se store værdier gå tabt. I 1999 var der opsparet en god del hugstmodent træ i flere bevoksninger. Men der var ikke noget at gøre. Træet var

Han var selv aktiv i Skovdyrkerne på det tidspunkt. Han var bestyrelsesformand i det daværende Sydjysk Skovdyrkerforening fra 1991 til 2008.

- Min frivillige arbejdskraft gik i mange år til Skovdyrkerne. Det var spændende, men også udfordrende til tider. Jeg var blandt andet med til at gennemføre fusionen imellem Sønderjyllands og Sydjysk Skovdyrkerforening og derefter med Vejle. Det blev til det nuværende Skovdyrkerne Syd, siger Knud Sejer Sørensen.

Venskaber og jagt

Tilbage i stuehuset render tankerne baglæns, imens Knud Sejer Sørensen fortæller anekdoter og højdepunkter fra sin

På væggene er der minder fra jagtrejser til blandt andet Zimbabwe og Namibia.

væltet og måtte sælges bedst muligt, så der kunne blive gentilplantet.

- Faktisk er den skovning, vi udfører nu, 20 år forsinket på grund af stormen, siger Knud Sejer Sørensen.

karriere og tilværelse.

På stuens vægge hænger flere end 100 opsatser af råbukke fra skovene på Bramdrupgård.

Et sort bøffel-trofæ kigger med fra midten af stuevæggen. Bøflen har selskab af kuduer og andre afrikanske dyr. Dyr, som Knud og Anette har nedlagt på deres jagtrejser til blandt andet Zimbabwe og Namibia.

- Jagt har været en stor del af vores tilværelse. Mange af vores venskaber er kommet herigennem, og vi nyder fortsat at afholde jagter for vores venner, siger Knud Sejer Sørensen.

Han er 75 år og er nu flyttet ned i underetagen i det 600 kvadratmeter store stuehus. Sønner Peder og hans kone bor ovenpå.

- Jeg er meget glad for, at vi fortsat kan være på gården og hjælpe til. Det er en stor glæde for både mig og min kone Anette.

- Jeg kan slet ikke forestille mig, hvordan det ville have været, hvis vi var blevet nødt til at sælge Bramdrupgård og flytte i hus i byen, siger Knud Sejer Sørensen.

Peder har overtaget 500 hektar landbrug uden landmandsuddannelse

Peder Sejer Sørensen har overtaget planteavlsbruget Bramdrupgård. Han har arbejdet med handel i 20 år, men har ingen landmandsuddannelse.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Det er noget af en udfordring, som 46-årige Peder Sejer Sørensen har kastet sig over.

Første juli 2020 underskrev han handlen og blev ejer af planteavlsbruget Bramdrupgård. Det skete i en generationskiftehandel med sine forældre Anette og Knud.

Landbruget dyrker fremavlskorn og frøgræs på over 400 hektar. Den mundfuld skal Peder Sejer Sørensen håndtere uden landmandsuddannelse.

Men det er han helt tryk ved.

- Tidligere sad jeg på traktoren, så snart jeg kunne komme afsted med det. Jeg er vokset op med landbruget og har på den måde været med til det hele i løbet af min barndom og i mine unge år, siger Peder Sejer Sørensen.

Peder Sejer Sørensen har overtaget Bramdrupgård ved Vamdrup. Han nyder sin nye tilværelse som planteavler og landmand og har ikke fortrudt sin beslutning.

Senior-medhjælper

Helt alene er han ikke. Begge forældre bor fortsat i stuehusets underetage og hjælper til med den daglige drift.

Derudover har han god støtte i en medarbejder med en anciennitet, som de færreste kan hamle op med.

- Erik Houborg hedder vores medarbejder. Han har arbejdet hos os i 55 år. Han er nu 72 år gammel. Vi kalder ham sommetider Mister Bramdrupgård på grund

Om Bramdrupgård

- Bramdrupgård er en proprietærgård ved Vamdrup.
- Gården er ejet af Peder Sejer Sørensen, som er 3. generation på gården.
- Der drives planteavl på 425 hektar. Dertil kommer skovarealet på 50 hektar og naturområder på 30 hektar
- Skovarealerne består af flere småskove på forskellige lokationer. Bevoksningerne er blandet løv og nål.
- Bevoksningerne er unge. Stort set alle ældre bevoksninger blev genplantet efter orkanen 3. december 1999.

af hans store engagement i driften, siger Peder Sejer Sørensen.

Peder Sejer Sørensen køber også al den professionelle rådgivning, som han har brug for.

- Jeg trækker flittigt på rådgivning, fra konsulenterne i Kolding-Herreds Landbrugsforening, siger han.

- Samtidig har landbruget jo en størrel-

Bramdrupgård er et planteavlsbrug med omkring ca. 425 hektar planteavl. Dertil kommer skov på 50 hektar og naturarealer på 30 hektar.

se, hvor jeg kan bruge mine erfaringer fra handel. Det har jeg allerede gjort brug af, siger Peder Sejer Sørensen, som nu er 3. generation på Bramdrupgård.

Ti år i Kina

Peder Sejer Sørensen har stor erfaring med handel. Han er uddannet ved Kolding-firmaet Schou og har blandt andet arbejdet i Kina i ti år.

Han kom hjem i 2016 sammen med sin kone Hsin-Jen Chang, der er fra Taiwan.

- Da vi lige kom hjem fra Kina i 2016, var jeg simpelthen ikke klar til at træde ind i landbruget. Men det ændrede sig lige så stille. Det blev mindre og mindre attraktivt at bo i Danmark og have masser af rejseudage. Så beslutningen skulle modnes, fortæller han.

- I dag er jeg ikke i tvivl om, at jeg har valgt den rigtige beslutning. Det føles helt rigtigt, siger Peder Sejer Sørensen.

Glad for generationsskifte

Faren Knud Sejer Sørensen er i dag 75 år. Kunne han selv vælge, var han gerne blevet ved roret flere år endnu.

- Men jeg er desværre ramlet ind i noget sygdom de seneste år. Så der skulle findes en anden løsning. At vi kunne lave et generationsskifte i 2020 glæder mig meget, siger Knud Sejer Sørensen.

Familien består i dag af Knud og Anette Sejer Sørensen og sønnen Peder, der er gift med Hsin-Jen. Parret har to børn.

Borgmester Mads Jakobsen fra Struer Kommune talte og lykønskede foreningen med projektet.

Struer har fået en folkeskov

Fem års frivilligt arbejde kulminerede i slutningen af maj, da foreningen bag Struers Folkeskov indviede skoven.

Tekst og foto: Samuel Schriver

Ti hektar ung løvskov danner nu rammerne for lokalsamfundet og dyrelivet syd for Struer. Indvielsesarrangementet i slutningen af maj bød på fællessang, pølser på grillen og taler fra Struers borgmester og flere af skovens sponsorer.

- Skovdyrkerne Vest har stået for projekteringen og plantningen. Men der har været hundredvis af frivillige tilknyttet projektet. Det har gjort det til en spændende og anderledes skovrejsning, siger skovfoged Anders Elmholdt, Skovdyrkerne Vest.

Flere af de skoleelever, der deltog i plantningen sidste år, mødte også op til arrangementet.

- Omkring 1200 skoleelever medvirkede under plantningen og etablerede 'Børnenes Skov'. Her har de placeret en pind ved hver deres træ, så de kan genfinde det, når de besøger skoven, siger Anders Elmholdt.

Donationer fra private og virksomheder

Størstedelen af træerne er doneret af Growing Trees Network, som indsamlede penge i TV2-programmet Danmark Plan-

Skovdyrkerne donerede en indgraveret sten, som er placeret i en lysning i den østlige ende af skoven mellem tre større egeplanter. Digtet på stenen er skrevet af en tidligere skovrider hos Skovdyrkerne.

Skoven er anlagt som en aflang stribe ned til et vandløb.

ter Træer. Men der er også samlet donationer fra private og lokale virksomheder.

- Faktisk var sangeren Lukas Graham en af de første til at støtte projektet. Allerede inden foreningen Struers Folkeskov blev dannet i 2018 meldte bandet sig klar til at donere 50.000 kroner, siger Stefan Tholstrup Schmidt, formand for foreningen Struers Folkeskov.

Der er stort fokus på biodiversitet i den nye skov.

- Struers Folkeskov er det eneste medlem af Skovdyrkerne Vest, som har så fuldtønt fokus på biodiversitet, så det er en anden rådgivning, vi udfører her end hos flertallet af vores medlemmer, siger Anders Elmholdt.

I det næste halve år er det Skovdyrkerne, som renholder skoven. Derefter får skoven lov til at passe sig selv.

Scan koden med din telefon og se videoen, hvor Anders Elmholdt fortæller om projektet.

Anne Paulin, klima- og energiordfører for Socialdemokratiet (t.h.), Marie Bjerre, klima-, verdensmåls- og bæredygtighedsordfører for Venstre (t.v.) og René Christensen, miljø-, klima- og energiordfører for Dansk Folkeparti deltog i mødet på Christiansborg.

Skovbranchen efterlyser politisk blåstempling af nåletræ

Skovrejsningsordningen skal ændres, og nåletræ skal ud af skammekrogen. Sådan lyder to af de budskaber, som blev overleveret fra skovbranchen til politikerne ved et møde på Christiansborg.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Danske skove kan meget. De kan levere tømmer, biodiversitet og samtidig afhjælpe klimakrisen. Men de kan ikke det hele på de samme arealer.

Det blev gjort klart for politikerne, da skovbranchen for nyligt afleverede en række anbefalinger om fremtidens skove i Danmark. Det skete ved et møde på Christiansborg.

En af oplægsholderne, Michael Glud, HedeDanmark, gjorde det klart, at skovrejsningsordningen bør ændres.

- Ordningen belønner løvtræ. Men den

Skovdyrkerne gjorde blandt andet opmærksom på den store klimaeffekt, vi får, ved at plante hurtigvoksende nålearter som for eksempel douglasgran. Skovdyrkerne havde derfor en douglas-gran med til samtlige fremmødte.

burde belønne nål. Faktisk burde man give en klimamedalje til de skovejere, der planter nål, fordi det passer bedre til netop deres jorde, lød det fra Michael Glud.

Han gjorde det klart, at vi kan opnå langt højere klimaeffekt, hvis vi påskyn-

der skovejerne at plante klimatilpassede træarter.

- Her er der et kæmpe potentiale. Men det sker ikke i dag, fordi skovrejsningsordningen tilgodeser løvtræarter, fortsatte han.

- Det betyder, at der i praksis planter masser af løv på lette jorde, hvor det aldrig bliver til andet end kratskov. Der kommer ikke tømmer ud af det. Vi får derfor heller aldrig en substitutionseffekt, hvor effekter fra skoven substituerer fossile byggematerialer, lød det.

Stop benspænd i skovordningen

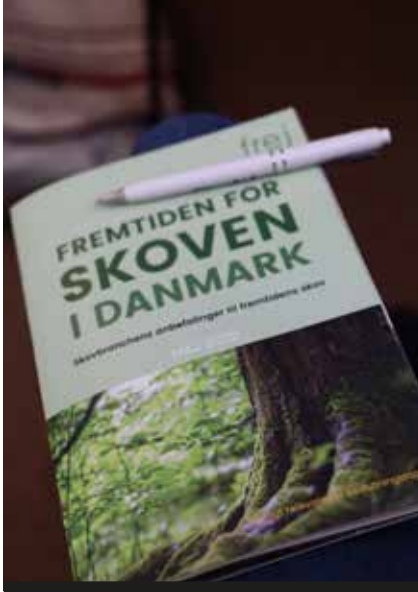
Ved mødet var der bred enighed om, at der skal rejses mere skov i Danmark. Men også her bliver der peget på skovrejsningsordningen, som en forhindring.

Skovdyrkerne Syds skovrider, Henrik Fredslund-Petursson, opfordrede politikerne til at fjerne det, han kalder benspænd i ordningen.

- Hvert eneste år oplever vi, at myndighederne er meget forsinkede med at godkende ansøgninger. Det skaber bøl og frustrationer – og vi kommer for sent i gang med at plante, sagde Henrik Fredslund-Petursson.

Han ærgrer sig også over forsinkede tilskudsudbetalinger.

- Vi oplever, at skovejere kan risikere at vente på deres tilskud i op til et år efter, at skoven er plantet. Det dur simpelt hen ikke, hvis vi gerne vil have flere til at benytte sig af skovrejsning med tilskud, sagde han.

Læs anbefalingerne

- Anbefalingerne 'Fremtiden for skoven i Danmark' blev udarbejdet ved en workshop tidligere på foråret, hvor en stor del af branchens aktører bidrog med input.
- Anbefalingerne blev overleveret til politikerne på Christiansborg 10. maj i forbindelse med et debatmøde om fremtidens skove.
- Mødet var arrangeret af tænketanken Frej, som også arrangerede den forudgående workshop.
- Anbefalingerne er lagt op på vores webside Skovdyrkerne.dk. Læs dem i webnyheden 'Fremtiden for skoven i Danmark' fra 10. maj.

Bæredygtigt skovbrug

Henrik Fredslund-Petursson advarede også imod at ødelægge skovenes mulig-

heder for de generationer, som kommer efter os.

- Vi skal praktisere bæredygtig skovdrift. Det gør vi ved at drive et skovbrug, som kan opfylde de nuværende samfundsbehov – samtidig med, at vi ikke ødelægger fremtidige generationers muligheder for at få dækket deres behov, siger han.

Han peger på, at FN's fødevarer- og landbrugsorganisation (FAO) fremskriver stor øget efterspørgsel efter træ i fremtiden.

- FAO vurderer, at der vil ske en 2- til 4-dobling af træforbruget i verden allerede i 2050. Med andre ord kommer de kommende generationer til at efterspørge træ i meget stor stil.

- Når vi så vælger at udlægge 75.000 hektar som urørt skov, vil træforbruget helt naturligt blive erstattet af træ fra udlandet. Problemet er, at det udenlandske træ ofte vil være skovet i gamle naturskove, hvor naturværdierne er markant højere end dem, vi prøver at beskytte i Danmark, lød det fra Henrik Fredslund-Petursson.

Ordførere i debat

Der deltog ordførere fra Venstre, Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti – og debatlysten var stor.

Marie Bjerre (V) gjorde det klart, at hun gerne ser en større sameksistens imellem produktion, natur og biodiversitet.

Også René Christensen (DF) bakkede op om, at skovene skal rumme mange funktioner. Han argumenterede for, at man bør undgå at tilplante de mest højproduktive jorde.

- Vores opgave fra politisk side er at skabe gode rammer og et marked, som gør, at skovene kan levere biodiversitet, produktion og samtidig være et effektivt klimaværktøj. Det er ikke helt enkelt, men det kan lade sig gøre, lød det fra René Christensen, der er miljø-, klima- og energiordfører for Dansk Folkeparti.

Mødet var arrangeret af tænketanken Frej.

Anbefalingerne er udgivet i et hæfte, som nu er overleveret til politikerne. De blev produceret forud på en workshop på Sorø Akademi. Her bidrog en stor del af branchens aktører.

Et bredt udsnit af branchens aktører deltog i mødet.

Forsøg skal finde rødél til tør jordbund

Rødél har potentiale til langt mere end 30 år som ammetræ. Faktisk kan arten benyttes i omdrifter på 80 til 100 år på våde lokaliteter og producere godt betalt råtræ, oplyser forsker. Forsøg skal finde provenienser, som trives bedre på høj jordbund.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Rødél er en populær træart i skovrejsninger, men arten dør ofte for tidligt. I værste fald har træarten ikke opfyldt sin rolle som ammetræ, når træet dør – ofte efter 20-30 år.

Derfor vil et nyt projekt undersøge indsamlede danske provenienser, som antageligt er bedre tilpasset høj jordbund – og som har potentiale til at producere råtræ i omdrifter på 80 til 100 år.

Lang vækstperiode og lang levetid er absolut ikke umulig, mener seniorrådgiver Bruno Bilde Jørgensen.

– Rødél kan fint blive 80 til 100 år gamle på våd bund, som er artens foretrukne levested. Men arten dør typisk langt tidligere i skovrejsninger, som ofte anlægges på høj jordbund.

– Vores mål er at finde provenienser, som trives godt i de danske skovrejsninger, som ofte ligger på høj jordbund. Længere levetid vil give bedre nyttevirksomhed af arten, siger Bruno Bilde Jørgensen, seniorrådgiver ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

Han er leder af projektet, som består af anlæg af tre frøplantager og et proveniensforsøg.

Bruno Bilde Jørgensen tilføjer, at tyske forsøg indikerer, at der kan være stor for-

skel på rødél-provenienserne sundhed og vækst, alt efter om de står på høj eller lav jordbund.

Lokaliteter i hele landet

Projektet startede op tilbage i 2016. Udover Bruno Bilde Jørgensen består projektteamet af seniorforsker Jon Kehlet Hansen og forsker Lars Nørgaard Hansen.

I 2016 blev der udvalgt plustræer i danske bevoksninger. Plustræer er en betegnelse for træ-familier.

– Vi har taget udgangspunkt i tolv bevoksninger herhjemme med retvoksede, sunde træer, hvor der er udvalgt op til 10 plustræer pr. bevoksning. Vi har udvalgt materiale, som vi vurderer, vil klare sig bedre på høj jordbund, siger Bruno Bilde Jørgensen.

Der indgår i alt 101 plustræer fra disse bevoksninger. Desuden er der suppleret med kommercielle frøpartier fra fem frøplantager og to kårede frøavlsbevoksninger, som indgår som standarder i rødél-anlæggene.

Seniorrådgiveren oplyser, at der også blandt standarderne afprøves materiale fra tre frøplantager fra Sverige. I alt bliver sytten provenienser afprøvet på fire forskellige lokaliteter fordelt udover landet.

Bruno Bilde Jørgensen ved en af de mange rødél-træer på forsøgsarealet i Lounkær. Enkelte af træerne er omtrent en meter efter blot to år.

*I Hanehøj Plantage
er træerne plantet på
sandjord efter en udtjent
nobilisbevoksning.*

høj grundvandsstand, som vi etablerer for at have en reference for artens naturlige voksested, siger han.

- Derudover har vi anlagt en frøplante-frøplantage i C. E. Flensborg Plantage ved Viborg på sandjord, hvor der i 2021 blev dyrket majs. Ved Vendelholm ved Hillerød er der anlagt en frøplante-frøplantage på tidligere landbrugsjord på moræne, hvor der i 2021 blev dyrket havre, fortsætter Bruno Bilde Jørgensen.

Alternativer til kendt proveniens

Han forklarer, at en ofte valgt proveniens i skovrejsninger er Gråsten F.2. I dag har ni ud af femten frøkilder til skovproduktion oprindelse i den proveniens.

- Afkom efter Gråsten er flittigt brugt, fordi proveniensen i et gammelt proveniensforsøg har vist bedre vækst og form end andre provenienser. Det vil vi gerne udfordre.

- Problemet er nemlig, at det gamle forsøg er etableret på fugtig bund på Lounkær. Der er andre forsøg, som indikerer, at andre provenienser klarer sig bedre. Helt generelt mangler vi simpelt hen forsøg på høj og tør jordbund. Det er et problem, når vi i vid udstrækning bruger rødél som ammetræ i skovrejsninger, der ofte placeres på helt almindelig vel-drænet landbrugsjord, siger Bruno Bilde Jørgensen.

Ventede på frøsætning

Projektet er blevet udskudt nogle år, fordi der ikke var frøsætning i rødél i årene 2016 til 2018.

- Først i 2019 var der god frøsætning, og projektet kunne så rigtigt begynde, siger Bruno Bilde Jørgensen.

Frøene blev høstet i efteråret 2019 i de 12 bevoksninger og i syv kommercielle frøplantager og frøavlsbevoksninger.

Om projektet

- Forsøget hedder: 'Frøkilder af rødél til skovrejsning'. Formålet er at finde frøkilder af rødél, som er velegnede til skovrejsning på høj og tør jord.
- Der er etableret frøplante-frøplantager i Hanehøj Plantage i Østjylland, i C.E. Flensborg Plantage i Midtjylland og Vendelholm i Nordsjælland samt et proveniensforsøg på våd bund i Lounkær Skov, Østjylland.
- Der afprøves i alt tolv provenienser med 101 familier, 5 frøplantager og 2 frøavlsbevoksninger på fire lokaliteter.
- Heri indgår afprøvning af materiale fra tre frøplantager fra Sverige. Det er FP. 850 Kollaberga, F.851 Ignaberga og FP.852 Trolleholm.
- Hver frøplante-frøplantage er anlagt som randomiserede blokforsøg med otte til ti gentagelser og med enkeltplotparceller. Hvert forsøgsareal er minimum en hektar.
- Proveniensforsøget er anlagt med 12 provenienser, hvor hver familie udgør en række. De syv kommercielle frøplantager/frøavlsbevoksninger udgør en parcel for sig. Der indgår to blokke i forsøget.
- Resultater fra forsøget og frøplantagerne vil blive brugt til at forbedre frøkildebefalingerne af rødél til skovrejsning.
- Lounkærfonden og Naturstyrelsen er samarbejdspartnere og støtter projektet økonomisk. Skovdyrkerne og HedeDanmark er ligeledes partnere i projektet.

- Der er to anlæg på Lounkær i Østjylland. Her er træerne placeret på både høj og lav bund. Der er anlagt en frøplante-frøplantage på høj bund i Hanehøj Plantage ved Havndal på tidligere hede-jord, hvor den forrige bevoksning var nobilis. Det andet anlæg er et proveniensforsøg på lav bund i Lounkær Skov med

Skovdyrkerne er partnere i projektet. På billedet ses fra venstre Peder Gregersen, Skovdyrkerne Nord-Øst samt Bruno Bilde Jørgensen og Jon Kehlet Hansen, Københavns Universitet.

- I april 2022 udplantede vi 2/0-planter på de fire arealer med rigtig god assistance fra værterne. Planterne er nu registreret, siger seniorrådgiveren.

Indtil nu har projektet forløbet tilfredsstillende. Det har dog været nødvendigt at rette lidt til.

- Vi udfører projektet med tre frøplantager og et proveniensforsøg. Da der er naturligt forekommende rødæl overalt i Lounkær Skov, er det ikke muligt at anlægge en frøplantage her på grund af potentiel høj risiko for fremmedbestøvning. Men proveniensforsøget supplerer de øvrige anlæg fint med hensyn til vidensopbygning og som et demoanlæg, siger Bruno Bilde Jørgensen.

- Nu krydser vi fingre for at få godt med regn ovenpå tørken, så planterne kan komme i god vækst, tilføjer han.

Partner i forsøget

Skovdyrkerne er partner i projektet og har hjulpet med kulturforberedelsen på Lounkær, oplyser Peder Gregersen, der er skovrider hos Skovdyrkerne Nord-Øst.

- Lounkær-fonden lægger arealer til projektet, og fonden har finansieret kulturforberedelsen. Skovdyrkerne har udført grenknusning, oprulning med mere, så arealet stod klar til forsøgsplanterne, siger Peder Gregersen.

Han glæder sig til resultaterne.

- Det er et spændende forsøg. Ikke mindst på Lounkær vil vi følge resultaterne nøje, da store områder af Lounkær har høj grundvandsstand og er typiske rødæl-arealer, siger han.

Skovdyrkerne Nord-Øst har en forvaltningsaftale med Lounkær. I øjeblikket er Peder Gregersen ansvarlig for pas-

ningen af Lounkær-Skovene. Det ansvar overgår om kort tid til skovfoged Mads Rosenkvist, Skovdyrkerne Nord-Øst.

Rødæl kan mere

Bruno Bilde Jørgensen håber, at forsøget kan åbne op for, at danske skovejere kan få en bredere anvendelse af rødæl.

- I dag bruges rødæl oftest som ammetræ i skovrejsninger. Træet skoves og flises typisk efter 20-30 år, når væksten og vitaliteten klinger af. Men arten har antageligt større potentiale i skovbruget – også som råtræ, lyder seniorrådgiverens vurdering.

Han nævner, at der for eksempel i Tyskland er god efterspørgsel efter råtræ af rødæl i store dimensioner, dog som en nicheproduktion.

- Her benytter man veddet til møbler

og køkkenskabe på grund af den smukke farve. Råtræ i gode kvaliteter afregnes faktisk ganske godt i Tyskland, siger Bruno Bilde Jørgensen.

- Så det der med, at rødél primært benyttes som et hurtigvoksende ammetræ, er lidt en skam. Træarten kan meget mere. Arten er ganske hårdfør, og derfor er det særligt interessant at bruge planter af en afstamning, som sikrer øget robusthed og tilpasningsevne overfor eventuelt kommende klimaforandringer. Et skridt på ve-

jen er at finde frem til de provenienser, som klarer sig bedre på høj jordbund, siger seniorrådgiveren.

Hurtige resultater

Bruno Bilde Jørgensen oplyser, at skov-ejerne relativt hurtigt kommer til at se resultater fra frøplantagerne og proveniensforsøget.

- Rødel-anlæggene i projektet forventes at blive stående frem til afdrift. Men vi arbejder med rødél, som kan sætte frø al-

lerede efter ti år fra plantning. Så indenfor den tidsramme vil vi være leveringsdygtige med frø udvalgt ud fra de kriterier, vi har sat op i forsøget, siger han.

Det næste skridt vil være at få frøplan-tagerne kåret af Kåringsudvalget.

- Derefter kan frøene omsættes, og skov-ejerne kan forhåbentligt få adgang til planter, som klarer sig bedre på tør jordbund, og som lever længere og har højere sundhed end de nuværende anvendte provenienser, siger Bruno Bilde Jørgensen.

Projektets tidslinje:

2016

Udvælgelse af provenienser og plustræer i Danmark

2019

Frøhøst fra tolv bevoksninger og syv kommercielle frøplantager/frøavl-bevoksninger

2020

Udsåning af 101 familier og syv kommercielle frøpartier i Anders Højmoses Planteskole

2022

Udplantning på fire arealer. Registrering

2022

Højdemåling og overlevelse 1. vækstår.

2024

Forventet afrapportering og konklusion

Et plustræ fra Lounkær Skov. Træet er udvalgt på grund af dets sundhed vækstkraft og stammeform

Fagfolk debatterede fremtidens natur

160 gæster deltog, da der for nyligt blev afviklet dialogmøde om natur og biodiversitet. Tre fagfolk holdt oplæg og mødte stor spørgelyst.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Hvordan skal fremtidens natur se ud?

Det spørgsmål trak for nyligt 160 gæster til centeret PLEXUS Idom-Råsted ved Holstebro, tæt på den nye Naturnationalpark Stråsø. Her var der inviteret til dialogmøde om natur, biodiversitet og urørt skov.

Til at debattere spørgsmålet deltog tre fagfolk med hver deres plads i debatten.

En markant stemme er biologen Morten D.D. Hansen. Han er tilhænger af rewilding, hvor store græssende dyr plejer naturen.

- Når dyrene sættes fri, får vi skabt vild natur. Der sker virkelig noget. Vi kan se, at det virker. På Molslaboratoriet ser vi, at de svage arter – dem jeg kalder taber-arterne, vinder frem. Det er uden undtagelse. De store græssende dyr æder opvækst og skaber plads og rum til de svage, forklarer Morten D.D. Hansen.

Han er ikke i tvivl om, at rewilding er det rigtige værktøj til fremme af biodiversitet. Men han gør det samtidig klart, at der ikke er en universel sandhed i naturforvaltningen.

- Jeg nyder at vise vores resultater frem på Mols, og jeg kan se, det virker. Men det er så op til politikerne, hvad de vil have, siger Morten D.D. Hansen.

Efterlyser mere fakta

Skovdyrkerne Vestjyllands skovrider, Michael Sheedy Gehlert, var også blandt debattørerne

Han efterlyser en mere balanceret debat med mere fakta.

- Debatten er fragmenteret, følelsesladet og til tider meget hård. Der mang-

De deltog i debatten

- Morten D.D. Hansen, biolog på Molslaboratoriet og Naturhistorisk Museum
 - Michael Sheedy Gehlert, skovrider, Skovdyrkerne Vestjylland
 - Peter Sunde, professor, Institut for Ecoscience - faunaøkologi, Aarhus Universitet
- Arrangementet blev arrangeret af:
- Habitat, Videns- og Dialogcenter for Vild Natur og Mennesker. www.habitat.nu

ler nuancer, og der er for mange letkøbte synspunkter i debatten, siger han.

- På den ene fløj står rewilding-

forkæmpere, som mener at rewilding nærmest handler om ubetinget eksistensberettigelse. På den anden fløj er der dem, som kalder det hele en naturløgn, siger Michael Sheedy Gehlert, som har været skovrider siden 1996 og har tre årtiers praksisnær erfaring med forvaltning af skov og natur.

Han gør det klart, at der selvfølgelig er en indbygget kollision imellem urørt skov og produktion. Men at kalde biodiversiteten i den dyrkede skov for værdiløs er helt uden for skiven.

- Vi er i gang med en omstilling i skovbruget, så der bliver bedre plads mere biodiversitet. Eksempelvis bliver mange skove certificerede. Dermed følger, at 10 procent af arealerne udlægges til biodiversitet, lyder det.

160 gæster deltog i dialogmødet.

Der var gang i debatten, og der kom mange spørgsmål til aftenens tre debattører. Fra venstre er det Morten D.D. Hansen, Peter Sunde og Michael Sheedy Gehlert.

Der skal også være plads til dedikeret 'urørt skov' til biodiversitetsformål – men ifølge skovrideren er det også voldsomme beslutninger, der allerede er taget.

Dilemmaer ved urørt skov

Michael Sheedy Gehlert peger på dilemmaer ved udlægningen af 75.000 hektar urørt skov.

- Vi får ubetinget mere dødt ved i skovene, men vi mister produktion og dermed arbejdspladser. Vi mister også en vigtig del af skovens virkning som klimaværktøj. Du kan ikke bygge et træhus af træ fra den urørte skov, så vi mister substitutionseffekten af tømmer fra skovene allerede fra dag ét. Over tid klinger også tilvæksten og dermed CO₂-optaget af, siger han.

Derudover er der prisen.

- Regeringen afsatte 888 millioner kroner til biodiversitetspakken. Det er lidt svært at få klarhed over, hvad det beløb dækker. Men det omfatter hverken produktionstab eller løbende drift. Et forsigtigt anslået produktionstab på 500.000 kubikmeter årligt i 75.000 hektar urørt skov vil modsvare en nutidsværdi på måske fem milliarder kroner, siger Michael Sheedy Gehlert.

- Det er lidt vildt at konstatere, at der faktisk ikke er nogen, der aner, hvad det største naturpolitiske greb i Danmark i vores tid egentlig koster, fortsætter han.

Debat og spørgsmål

Under debatten spurgte de fremmødte bredt ind til aftenens emner. Mange var interesserede i fakta omkring effek-

ter og konsekvenser ved at vælge forskellige værktøjer til forvaltning af skov og natur.

Et af spørgsmålene var rettet til Morten D.D. Hansen. Her blev der efterlyst et skøn på, hvor meget areal, det ifølge ham, vil kræve at få balance i den danske natur.

- Vi snakker op imod tyve procent af landets areal, som skal være dedikeret til naturbeskyttelse. Med det areal vil vi kunne stoppe tilbagegangen af blandt andet sommerfugle. Sommerfuglene er en gruppe, som har det rigtig svært lige nu, lød det fra Morten D.D. Hansen.

Arrangementet var arrangeret af Habitat, som er et videncenter for vild natur og mennesker. Habitat har base i Idom ved Holstebro.

Certificering er det nye sort i den grønne omstilling

I løbet af de seneste 12-18 måneder har Skovdyrkerne oplevet markant større interesse fra skovejere, som ønsker deres skove certificeret. Det betyder også, at Skovdyrkerne har arbejdet fokuseret med at udvikle certificeringstilbud til medlemmerne.

Af Kristian Gernow og Henrik Fredslund-Petursson

Interessen for at få sin skov certificeret er steget markant de seneste 12-18 måneder. Den stigende interesse er en naturlig reaktion på, at der efterspørges mere certificeret træ fra især industrien og bygge-markederne.

Baggrunden er primært, at store private og offentlige bygherrer samt typehus-firmaer gerne vil leve op til krav om bæredygtigt og klimarigtigt byggeri. Her spiller træ som bekendt en stor rolle.

Den stigende efterspørgsel har betydet, at certificering af skoven er blevet økonomisk interessant for flere skovejere.

Tillægget for certificeret nåletræ til nogle savværker er således nu på 10-40 kroner pr. kubikmeter. Det kan bidrage positivt til et skovningsprojekts økonomi. På længere sigt kan man forestille sig, at industrien i et velforsynet marked vil prioritere certificeret træ.

Udover den motivation, der ligger i at opnå tillæg og sikkerhed for afsætning af træet fra skoven, er flere skovejere også optaget af certificering som en genvej til at dokumentere, at man driver skoven bæredygtigt.

I anden række kan det være med til at sikre skovejernes 'license to operate' blandt andet fordi, der i skovstandarderne stilles mål for både biodiversitetshen-syn og offentlighedens adgang.

Tillægget for certificeret nåletræ til nogle savværker er nu på 10-40 kroner pr. kubikmeter. Foto: Jens Mathiasen

Interessen for certificeret træ er stigende. Store private og offentlige bygherrer vil leve op til krav om bæredygtigt og klimarigtigt byggeri.

Foto: Jens Mathiasen

Det handler om at dokumentere

Helt overordnet handler skovcertificering om at dokumentere 'best practice' for bæredygtig skovdrift.

Med bæredygtig skovdrift menes, at skoven skal forvaltes på en måde, der er miljømæssig forsvarlig, understøtter sociokulturelle behov og er økonomisk levedygtig for både vores generation og fremtidige generationer.

De tre hensyn skal være i balance, for at bæredygtighedskriteriet er opfyldt.

I PEFC-skovstandarden har den danske PEFC-arbejdsgruppe omsat disse principper til generelle retningslinier, som skovdriften i en dansk kontekst skal opfylde.

De fordeler sig på fem temaer. De fem temaer handler om skovdyrkning, klima, miljø og biodiversitet, socialt ansvar samt planlægning.

På baggrund af de overordnede temaer er skovejeren blandt andet forpligtet til at kortlægge skoven, træressourcen, naturværdier, fortidsminder og rekreative muligheder.

Skovejeren skal blandt andet sikre en positiv udvikling af skovens vedmasse og værdiproduktion. Der skal tages forholdsregler overfor invasive arter, ejeren skal minimere miljøbelastningen samt sikre ordnede forhold for de ansatte, der er tilknyttet skovdriften.

Se faktaboksen, hvor de væsentligste krav, der typisk vil møde et medlem af Skovdyrkerne, er anført.

Kom i gang med certificering

Allerede i 2007 blev Skovdyrkerne godkendt som 'paraply' under PEFC. Vi har siden betjent et begrænset, men stabilt

PEFC og FSC

I Danmark er der to ordninger for skovcertificering. Det er PEFC og FSC. Begge ordninger baseres på internationalt besluttede principper, der definerer rammerne for de nationale certificeringsregler, også kaldet skovstandarderne.

PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification)

PEFC er grundlagt i 1999. Dansk skovbrug har været med fra begyndelsen. Både globalt og i Danmark er PEFC den største skovcertificeringsordning. På verdensplan er PEFC aktiv i 55 lande, og ikke mindre end 324 millioner hektar er i dag PEFC-certificeret. Det svarer til cirka 3/4 af verdens certificerede skovareal.

FSC (Forest Stewardship Council)

FSC blev etableret i 1994, som et græsrodsinitiativ.

FSC er især udbredt på markedet for hårdttræ – ikke mindst for tropisk træ.

FSC startede i Danmark. Ordningen nyder stor anerkendelse i NGO-landskabet hos for eksempel Verdens Skove, WWF og Danmarks Naturfredningsforening.

Skovdyrkernes fokus er primært på PEFC, fordi den er:

- Anerkendt i nåletræsmarkedet og efterspurgt af vores råtrækunder.
- Tættest på skovbrugserhvervet.

Skovdyrkerne er repræsenteret i PEFC Danmarks bestyrelse ved skovrider Henrik Fredslund-Petursson.

I Danmark er der p.t. mere end 250 skovejendomme, svarende til over 300.000 hektar, som er PEFC-certificeret.

Udvalgte PEFC-certificeringskrav

- Udarbejdelse af skovkort/bevoksningsliste
- Udlægning af biodiversitetsarealer
- Mål for andel af hjemmehørende træarter
- Efterladelse og sikring af tilstedeværelsen af dødt ved
- Bekæmpelse invasive arter, hvor de truer biodiversiteten, og hvor det er økonomisk og praktisk muligt
- Uddannelse og instruktion af medarbejdere og entreprenører
- Miljøkrav til maskiner
- Fokus på publikumshensyn, herunder skiltning

Den fuldstændige liste er længere.

Se alle krav på PEFC Danmarks webside www.pefc.dk.

I certificerede skove er det et krav, at ejeren afsætter en procentdel af arealet til biodiversitet. Foto: Kristian Gernow

antal ejendomme under vores gruppe-certificeringsordninger som tæller både PEFC og FSC.

Det har tidligere været relativt ressourcekrævende at certificere især små ejendomme, men Skovdyrkerne har netop udviklet en række nye værktøjer og procedurer til at forenkle arbejdet, og det kommer skovejere til gode.

Vores grundlæggende tilgang er naturligvis, at det ikke skal koste mere end højest nødvendigt.

Et typisk certificeringsforløb starter med en fælles forventningsafstemning og et aftalegrundlag. Når de grundlæggende registreringer og målsætninger er på plads, vil der blive gennemført en 'initial audit'. Det er en revision af doku-

mentationen. Hvis den lever op til kravene, vil der herefter blive udstedt et certifikat.

Løbende dokumentation

Vigtige aktiviteter i skoven som for eksempel hovedskovninger, plantninger eller snudebillebekæmpelse skal løbende bogføres, og de relevante registre skal opdateres.

Det gøres nemmest periodisk - på små ejendomme gøres det årligt. Skovdyrkerens IT-systemer vil ofte være kilde til mange af registreringerne.

Under Skovdyrkerens gruppecertificering vil der årligt blive udtrukket en stikprøve af ejendomme til interne audits, som er Skovdyrkerens egen.

Der vil også ske eksterne audits, som udføres af en uafhængig tredje part. Under alle omstændigheder vil der skulle foretages en re-certificering hvert femte år.

Økonomi

I øjeblikket er der som nævnt gode tillæg på nåletræstømmer fra certificerede ejendomme.

Vi forventer, at certificering med tiden kan blive en genvej til prioriteret afsætning af råtræet - for eksempel i en stormfaldssituation.

Udgifterne fordeler sig på startomkostninger til registrering og indledende audit, samt årlige omkostninger til registreringer, opdateringer og gennemførelse af audits.

Der er herudover en årlig obligatorisk afgift til certificeringsorganet, som i øjeblikket er 299 kroner plus 4,76 kroner pr. hektar.

Hvis du er interesseret i certificering af din skovejendom, kan du kontakte din skovfoged. Skovfogeden kan hjælpe dig hurtigt og sikkert i mål.

Skovrådets anbefalinger

»Skovrådet mener, at den på nuværende tidspunkt bedste metode til i en national kontekst at dokumentere, at træ er bæredygtigt produceret, er at træet er certificeret under en anerkendt certificeringsordning.«

»Standarderne for skovcertificering er på nationalt niveau udarbejdet af interessenterne selv med deltagelse af erhverv, fagbevægelse, friluftsg og naturinteressenter.«

»Certificeringsordningerne er markedsdrevne og frivillige og sikrer, at den enkelte skovej og dem, der arbejder i skoven, engagerer sig og ser en interesse i at overholde kravene i ordningerne.«

Kilde: Skovrådets anbefalinger om fremme af en bæredygtig dansk træproduktion som bidrag til den grønne omstilling. November 2021, s. 7.

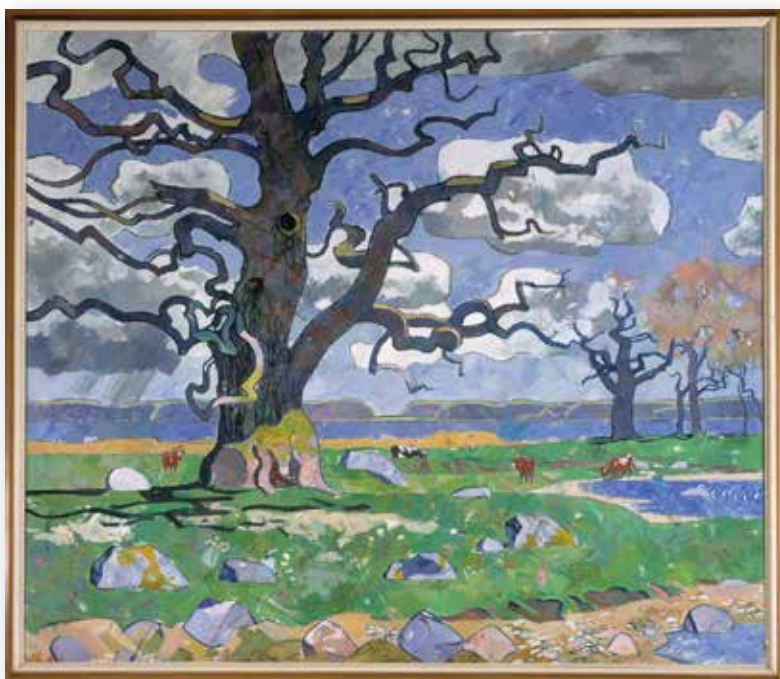

Foto: Folketinget.

Olaf Rudes maleri fra Skejten. Billedet hænger på Folketingets bagvæg. Til højre ses Rudes eg. Træet er blevet ældre, men der er stadig livskraft i det. Billedet er taget i 2017.

Rudes Eg har prydet Folketinget i 70 år

Maleren Olaf Rude malede for 70 år siden to billeder af et egetræ til udsmykning på Christiansborg. Billederne og egen er der endnu.

Af Hans Erik Lund, forstkandidat

Mange danske ege har et navn. Det er ikke så mærkeligt, for de lever længe og bliver derfor betragtet som en naturlig del af stedet og beboerne.

Rudes eg er ikke den største eg i Danmark. Faktisk slet ikke. Men den gør sig gældende på en anden måde. Den hører til det gode selskab.

Rudes Eg står på et område, der hedder Skejten. Det ligger på østkysten af Lolland ud for Fuglsang.

Området er strandeng, og der ligger mange større sten, hvilket vidner om, at området aldrig har været opdyrket. Det er så urørt natur, som det kan blive.

300 år gamle ege

På Skejten står en del ege spredt på området mellem sten og engmyrernes tuer. De står på de højeste steder, hvilket på Lolland ikke siger så meget.

Men de er, som mange andre ege, ikke synderligt påvirket af, at rødderne ofte står i vand. De gode afstande til nabotræerne betyder, at egene er så bredkronede, som ege skal være.

En del af egene er omkring 300 år gamle, hvilket skyldes kvægpest på egnen og dermed, at de unge ege kunne nå at gro op over bidhøjde, inden der igen kom kreaturer til Skejten.

Området har været fredet siden 1917.

Malerier med eg

Da maleren Olaf Rude (1886-1957) i 1949 fik til opgave at udsmykke nogle af væggene på Christiansborg, var han ikke i tvivl om valget af motiv, for han var opvokset på en gård lidt syd for Skejten. For mange malere var det et yndet sted at skildre.

Olaf Rude malede to malerier, der hænger på bagvæggen i Folketingssalen.

Rude brugte kraftige farver. Det op-

rindelige motiv for malerierne er falmet en del på de forgangne 70 år, men det er der endnu.

Egen er blevet toptør og endnu mere påvirket af skygge fra nogle træer i nærheden. Men der er stadig saft og kraft i stammen, som er målt til at være 5,40 meter i omkreds.

Godt, at det er blevet foreviget, og nu hænger et så fornemt sted.

Vil du vide mere:

- Træregisteret generelt: www.dendron.dk/dtr
- Rudes Eg: http://www.dendron.dk/dtr/detaljer.asp?Individual_id=769
- Vandretursfolder: <https://www.skovforeningen.dk/media/Fuglsang-Skejten.pdf>
- Qvistorff, Helge: Berømte Danske Træer, side 53. 1995.

Furet bark er noget elmen udvikler med alderen. Lille elmebarkbille borer sig ind under barken og lægger sine æg. Glat bark duer ikke.

Får vi elmen tilbage?

Den forsvandt sådan set aldrig helt.

Elmesygen har taget livet af de fleste elme her i landet. Omkring år 2000 var der ingen tilbage i de danske byer, hvor de tidligere udgjorde en væsentlig del af det grønne. Tænk bare på krinsen på Kongens Nytorv, der i dag er en kreds af lindetræer. Længe efter kunne store døde elmetræ-

er ses i bl.a. de bornholmske sprækkedale. Barken var faldet af, og de stod som hvide grelle lys i landskabet. De er nu også væk.

Elmens forsvinden har været et stort tab særligt som bytræ, hvor den har kunnet klare bilosen bedre end mange arter og har været med til at forbedre luftkvali-

teten. Den var også nem at styre. Den tåler beskæring. I læhegnene spillede den også en væsentlig rolle, mens den i skovbruget mest har været kendt som en noget grov og krævende nabo til andre træarter.

Elmesygen blev første gang opdaget i Danmark i 1955. Den gang fjern-

Blad af storbladet elm, den variant vi bedst kender fra danske forhold. Gevæksten på bladet er en galle, som gemmer på larven af et insekt.

Elmens frugter kaldes manna. De smager udmærket, og hvem har ikke som barn brugt masser af tid på at arbejde sig frem til at spise den lille 'blomme' i midten. Elmen sætter ofte så mange frø, at når bladene efterfølgende kommer frem, ser træerne helt løvfattige ud.

de man de døde træer, og det hele gik i sig selv igen. I 70'erne dukkede en ny og meget aggressiv form af sygdommen op i Europa. Rygtet vil vide, at den blev indført med importerede elmekævlere, med bark på, til sydengelske havne. *Ophiostoma novo-ulmi* kom til Danmark i 1978. I 90'erne var slaget tabt, og man opgav dyr bekæmpelse, som på et tidspunkt også omfattede forsøg med 'vaccination' af særligt værdifulde og karakteristiske træer.

Elmesygen er en svampeinfektion, der spredes af elmebarkbiller. Hos os er det lille elmebarkbille, der primært står for spredningen. Svampesporerne overføres i forbindelse med billernes ernæringsgnav. Det foregår typisk i grenkløfter på mindre grene på elme i alle størrelser. Når billen skal formere sig sker det under den furede bark, som elmetræerne får med alderen.

Når elmen stadig findes mange steder i landet, skyldes det, at den tidlig bliver kønsmoden og producerer store mængder af manna før den begynder at udvikle den furede bark, billerne skal bruge for at kunne yngle. Billerne har så at sige svært ved at følge med. Flere og flere lidt ældre elmetræer med furet bark begynder at dukke op i landskabet og spredt i skovene. Måske er vi, med den for et træ hurtige cyklus omkring frøsætning, på vej til naturligt at udvikle resistente kloner? Lad os håbe.

Der er naturligvis arbejdet systematisk med at udvikle nye resistente sorter og meget tyder på, at det er lykkedes. Varianten New Horizon er man fx

begyndt at plante i Københavns kommune, også her er der håb. I læplantningen er man endnu ikke begyndt igen at prøve med elm.

Elmens ved har aldrig haft den store betydning udover som brænde. Tidligere blev det anvendt til stalddømmer. Heste og grise gnavede øjensynlig mindre i netop elm end i andre træarter. Gulve, møbler og huskeråd har også været fremstillet af elm i beskedent omfang. Barken kan tørres og males til mel, så der kan bages elmebrød, noget man har gjort tidligere i perioder med sult.

Hvem ved måske finder sådanne brød vej til de eksklusive og dyre bagere i de større byer. Ideen til et 'nyt' signaturbrød er hermed videregivet.

Elmens kerneved er relativt vejrbestandigt. Med elmesygens hærgen i 80'ener og 90'erne blev der skabt mange skulpturer af de døde træer særligt i byer, haver og parker. De synger nu på sidste vers.

De hårdtarbejdende folk tæller og sørger for, at de rigtige planter kommer i jorden.

Den 1-rækkede plantemaskine slog i år sin rekord – 19.118 planter eller 4,55 ha på én dag!

Planterne står nu solidt i jorden og lægger godt fra land.

Skovrejsning – Rekorder, lange ventetider og ny klækkede skovejere

Sommeren er ankommet og årets skovrejsninger er vel overståede.

Af skovfoged – Rasmus Stengel Hansen

Sidste år bestod komplikationerne i Covid-19, i år har de ligget hos landbrugsstyrelsen – lang ventetid på tilsagn. Men på trods af bumpene på vejen, har vi igen i år præsteret at lave skovrejsning for 40 ejere. Derved vi har fået glade nye skovejere, lige fra Bornholm til Sandby Kirke på Lolland og fra Otterup på Fyn til Tullebølle på Langeland.

Det er os en fornøjelse at kunne byde de nye ejere velkommen til den glæde, det er at eje skov. Grundene til skovrejsning har været mange. Nogen gør det for jagtens skyld, andre for biodiversiteten, men der har også været fokus på CO₂-binding og de kommende generationer.

Disse overordnede trends så vi allerede

sidste år, og derfor tilbyder vi nu skræddersyede plantekoncepter, der rammer lige præcis de behov.

Træerne vokser måske alligevel ind i himlen

Jeg ved ikke om det til tider kan være 'kedeligt' at sidde på en plantemaskine? Men en dag i starten af maj måned, blev jeg ringet op af vores folk. "Rasmus, vi har slået rekorden!", lød det med stor begejstring i telefonen. Under et projekt på Langeland, havde folkene sat sig for at slå deres rekord for flest planter på én dag. Det gjorde de med mange længder.

19.118 planter blev sat i jorden, hvilket svarer til 4,55 ha med 4.200 planter/ha.

Alt har dog ikke været fryd og gammen. Vi var blevet varslet stor plantemangel, og især på eg. Der blev taget en hurtig beslutning om at nedjustere mængden af eg i skovrejsning, således at vores skovfogeder kunne få de planter og provenienser, de behøvede i skovene.

Allerede nu lyder det fra planteskolerne, at der kommer til at være plantemangel til næste sæson, men vi holder hovedet koldt og stoler på, at vi kan løse de problemer, der måtte opstå til næste års.

Fakta

Landsdel	Antal Ha
Fyn	78
Sjælland	75
Bornholm	17
Total	170

Tips og trick

Korrekt manuel plantning.

Planterne skal sidde fast når de er plantet. Træk i toppen, når du går op langs rækkerne. Planterne må ikke virke løse. Træd ikke til med forfoden men med hælen.